

Marta Bogdanowicz

Kampania Polskiego Towarzystwa
Dysleksji

1997 - 2000

**" PRAWA UCZNIA
DYSLEKTYCZNEGO
W SZKOLE "**

Etapy Kampanii o Równe Szanse w Szkole dla Uczniów z Dysleksją

Konferencje:

- 17.05.1997 Warszawa - Konferencja Parlamentarnego Zespołu d/s Rodziny nt. Rodzina z dzieckiem niepełnosprawnym

Bogdanowicz M.: O potrzebach i możliwościach osób ze specyficznymi trudnościami czytania i pisania

- 30.01 - 1.02.1998 Gliwice - Jubileuszowa Konferencja Naukowa

nt. Modele kompleksowej rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego. Aspekty terapeutyczne i społeczne.

Bogdanowicz M.: Model opieki nad dzieckiem dyslektycznym w Polsce.

- 11 - 12.09.1998 Gdańsk - XIII Ogólnopolska Konferencja nt. Trudności w czytaniu i pisaniu u dzieci

Bogdanowicz M.: Model pomocy osobom z dysleksją w Polsce.

- 22.05.1999 Warszawa - Ogólnopolska Konferencja Polskiego Towarzystwa Dysleksji i Ministerstwa Edukacji Narodowej (obecny wiceminister Wojciech Książek, przedstawiciele departamentów MEN i Centralnej Komisji Egzaminacyjnej) - **zorganizowana przez Warszawski Oddział PTD Nr 1 -Wojciecha Brejnaka, Irenę Czajkowską**

Bogdanowicz M.: O prawa dla uczniów dyslektycznych w polskiej

szkole

- 9-12.09.1999 Warszawa - 30 Jubileuszowy Zjazd Naukowy

Bogdanowicz M.: Edukacja osób ze specyficznymi trudnościami w

czytaniu i pisaniu - prawa, realia, propozycje

- 25-26.05.2001 Rzym - Conference of Italian Dyslexia Association

Bogdanowicz M.: The Campaigne of the Polish Dyslexia Association for Providing Equal Exam Chances for Dyslexic Pupils

-

Artykuły w prasie - od 1997 roku

publikowane przez członków oddziałów PTD:

- w prasie profesjonalnej np. "Psychologia Wychowawcza",
- w "Biuletynie Informacyjnym Oddziału Warszawskiego PTD" red. Wojciech Brejnak, Irena Czajkowska
- w prasie codziennej
- wywiady w masmediach (radio, TV).

-

Apele w formie "Listu otwartego" kierowane do:

- Ministerstwa Edukacji Narodowej
- Kuratoriów Oświaty

- przez Zarząd Główny PTD w Gdańsku, oddziały
- w Wałbrzychu, Szczecinie, Łodzi, Katowicach, Krakowie

oraz Spotkania z administracją szkolną

organizowane przez Zarząd Główny w Gdańsku i Oddziały PTD np.

w Wałbrzychu, Szczecinie

- **w sprawie równych szans dla uczniów dyslektycznych w szkole w zakresie nauczania i wymagań dostosowanych do ich możliwości podczas egzaminów kompetencyjnych i oceniania wewnątrzszkolnego,**
- **objęcia ich prawami przysługującymi dzieciom ze Specjalnymi Potrzebami Edukacyjnymi ze względu na ich specyficzne trudności w czytaniu i pisaniu (dysleksję rozwojową) zgodnie z dokumentami: Warnock Report (1978); ICD-10 (1992) i DSM-IV (1994)**

Efekty Kampanii o Równe Szanse w Szkole dla Uczniów z Dysleksją

- . Przewodnicząca PTD została członkiem Rady Programowej przy Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie, organizującej zewnętrzny system oceniania

- . w ramach **Zespołu ds Uczniów ze Specjalnymi Potrzebami Edukacyjnymi** (przy Centralnej Komisji Egzaminacyjnej) utworzył się **Podzespół ds Uczniów ze Specyficznymi Trudnościami w Uczeniu się** w składzie: Marta Bogdanowicz, Wojciech Brejnak, Irena Czajkowska, Grażyna Krasowicz-Kupis, Dariusz Okrzesik, Mariola Smoleń
- . **Podzespół ds Uczniów ze Specyficznymi Trudnościami w Uczeniu się** przygotował **listę propozycji** dotyczących **warunków oceniania zewnętrznego** (sprawdzian, egzamin gimnazjalny, matura) uczniów z dysleksją rozwojową stosownie do ich specjalnych potrzeb edukacyjnych. Korzystano z konsultacji Zofii Sujak-Kałużyskiej, Teresy Wejner
- . Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku (organ Centralnej Komisji Egzaminacyjnej) w porozumieniu z **Podzespołem ds Uczniów ze Specyficznymi Trudnościami w Uczeniu się** przygotowała **wykaz warunków oceny kompetencji uczniów dyslektycznych** podczas egzaminów zewnętrznych w Polsce od 2002 na poziomie :
 - o **Sprawdzianu** (po VI klasie szkoły podstawowej),
 - o **Egzaminu Gimnazjalnego** (po III klasie gimnazjum)
- . i w 2000 roku opublikowała go w **Aneksach** do **Informatorów**
nt. sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego
wydanych przez **Centralną Komisję Egzaminacyjną**

Przepisy prawne dot. Uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi:

1976 - Stany Zjednoczone Ameryki Płn. - Public Law 94-142

- Education for All Handicapped Children Act

1981 - Wielka Brytania - Education Act

(na podstawie dokumentu: Warnock Report - 1978)

Konwencja o Prawach Dziecka

(ONZ, 20 listopad 1989)

	podpisano	ratyfikowano
Polska		
	26 stycznia 1990	7 czerwca 1991

(Oświadczenie rządowe z dnia 30.09.1991; Dz.U. 23.12.1991, nr.120 poz. 527)

. **Artykuł 28**

1. Państwa - Strony uznają prawo dziecka do nauki na zasadzie równych szans, które należy rozumieć jako prawo dziecka do edukacji z uwzględnieniem stopniowego wyrównywania różnic między uczniami, stworzenia równoważnych warunków edukacyjnych (...)

. *Artykuł 29*

2 . Państwa - Strony są zgodne , że nauczanie dziecka będzie ukierunkowane na:

(a) rozwijanie w jak najpełniejszym zakresie jego osobowości, talentów oraz zdolności umysłowych i fizycznych, dostosowanie do jego potencjalnych możliwości (...)

Prawa uczniów z dysleksją rozwojową w szkole

ze względu na status "uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi" do:

. **zdawania egzaminu w formie ustnej** (zastąpienie pisemnej formy egzaminu, egzaminem ustnym jest praktykowane w krajach: Szkocja, Dania, Grecja, Czechy, Węgry i Brazylia),

. lub odbywania egzaminu pisemnego, podczas którego **zadania będą głośno odczytywane** przez osobę egzaminującą , bądź podawane z **dyktafonów** (w Szkocji, Danii),

. **wydłużonego czasu** wykonania egzaminu pisemnego o **30%** (Szkocja, Dania);

- praca pisemna ucznia jest **oceniana głównie pod względem merytorycznym**, zaś błędy w zapisie wyrazów **oceniane jakościowo** (rodzaj i nasilenie błędów), co nie wpływa istotnie na ocenę pracy (Austria, Dania, Niemcy, Luxemburg, Szkocja, Słowacja, Holandia, Nowa Zelandia),
- praca pisemna **nie jest oceniana ze względu na poziom graficzny i estetyczny** (ewentualnie ocena jakościowa, opisowa), dopuszcza się możliwość **pisania pracy na maszynie lub na komputerze** (Szkocja, Norwegia, Anglia).

/na podstawie literatury oprac. Marta Bogdanowicz/

Akty Prawne w Polsce

dot. uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (z dysleksją Rozwojową)

pierwsze zarządzenia MEN

- **30 maja 1975- Zarządzenie Ministra Oświaty i Wychowania**

w sprawie kwalifikowania dzieci z dysharmoniami rozwojowymi do odpowiednich form organizacyjnych pomocy terapeutycznej;

- **7 września 1991 - Ustawa o systemie oświaty dot. reorganizacji systemu oświaty w Polsce**

. **25 maja 1993 Zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej**
w sprawie zasad udzielania uczniom pomocy psychologicznej i pedagogicznej

nowe treści: prawo rodziców do zwrócenia się (bez skierowania) o badanie diagnostyczne i pomoc w poradni; klasy terapeutyczne; zajęcia korekcyjno-kompensacyjne w przedszkolach;

aktualne rozporządzenia MEN

. **15 stycznia 2001 - Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej (Dz U nr 13/2001, p. 110)**

w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach

nowe treści: prawo rodziców do decyzji o udziale dziecka w zajęciach korekcyjno-kompensacyjnych, wyboru szkoły i klasy, skorzystania ze specjalnych warunków odbywania egzaminów (dot. uczniów z dysleksją rozwojową)

. **21 marzec 2001 - Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej (Dz U nr 29/2001, p. 323)**

w sprawie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów w szkołach publicznych.

<!DOCTYPE HTML PUBLIC "-//W3C//DTD HTML 4.0 Transitional//EN"><!-- saved from url=(0047)http://www.men.waw.pl/prawo/ust_osw/rozdz_1.htm -->

Ustawa o systemie oświaty

z dnia 7 września 1991 r.

(Dz. U. z 1996 r. Nr 67, poz. 329; zmiana: Dz. U. Nr 106, poz. 496)

Oświata w Rzeczypospolitej Polskiej stanowi wspólne dobro całego społeczeństwa; kieruje się zasadami zawartymi w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także wskazaniemi zawartymi w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych

oraz Konwencji o Prawach Dziecka... Szkoła winna zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju, przygotować go do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich w oparciu o zasady solidarności, demokracji, tolerancji, sprawiedliwości i wolności.

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1.

System oświaty zapewnia w szczególności:

- 1) realizację prawa każdego obywatela Rzeczypospolitej Polskiej do kształcenia się oraz prawa dzieci i młodzieży do wychowania i opieki, odpowiednich do wieku i osiągniętego rozwoju,
- 4) dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów, a także możliwości korzystania z opieki psychologicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej,
- 5) możliwości pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież niepełnosprawną oraz niedostosowaną społecznie, zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej

z dnia 21 marca 2001 r.

w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów w szkołach publicznych

Rozdział 2

Ocenianie, klasyfikowanie i promowanie uczniów w szkołach dla dzieci i młodzieży

§ 6

- 1) Nauczyciel jest obowiązany, na podstawie opinii publicznej poradni psychologiczno - pedagogicznej lub innej publicznej poradni specjalistycznej, dostosować wymagania edukacyjne, o których mowa w § 4 ust. 1, do indywidualnych potrzeb ucznia, u którego stwierdzono trudności w uczeniu się, w tym specyficzne trudności, uniemożliwiające sprostanie tym wymaganiom.

* * *

Rozporządzenie wprowadza zatem:

- obowiązek respektowania przez nauczyciela opinii z poradni publicznej
- obowiązek dostosowania wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb ucznia, u którego stwierdzono trudności w uczeniu się, w tym specyficzne trudności, uniemożliwiające sprostanie tym wymaganiom.

Pojawienie się rozporządzenia w tym brzmieniu jest skutkiem kilkuletnich starań ze strony PTD i środowiska pracowników poradni.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej

z dnia 21 marca 2001 r.

w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów w szkołach publicznych

(Dz.U. z 2001r. Nr 29, poz. 323)

Rozdział 4

Sprawdzian przeprowadzany w ostatnim roku nauki w szkole podstawowej i egzamin przeprowadzany w ostatnim roku nauki w gimnazjum

§ 27

1. Okręgowa komisja egzaminacyjna przeprowadza ocenę **poziomu opanowania umiejętności** określonych w standardach wymagań, ustalonych odrębnymi przepisami
 - w klasie szóstej (koniec) szkoły podstawowej - **sprawdzian** umiejętności,
 - w klasie trzeciej (koniec) gimnazjum - egzamin gimnazjalny.
2. Sprawdzian i egzamin gimnazjalny mają charakter powszechny i obowiązkowy, z zastrzeżeniem § 32 ust. 6.

§ 32.

1. Uczniowie (słuchacze) z dysfunkcjami mają prawo przystąpić do sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego **w warunkach i formie dostosowanych do ich dysfunkcji**, na podstawie opinii publicznej poradni psychologiczno - pedagogicznej lub innej publicznej poradni specjalistycznej. Opinia powinna być wydana przez poradnię nie później niż do końca września roku szkolnego, w którym odbywa się sprawdzian lub egzamin gimnazjalny.

Sposoby dostosowania warunków egzaminacyjnych (matura)

Występujące trudności	Sposób dostosowania warunków egzaminacyjnych
Dysleksja rozwojowa	T możliwość pisania literami drukowanymi lub z użyciem komputera. Poziom graficzny pisma nie

- dysgrafia

- dysortografia

jest brany pod uwagę

W zadaniach otwartych nie bierze się pod uwagę błędów w pisowni, praca oceniana jest na podstawie treści wypowiedzi pisemnej

Sposoby dostosowania warunków egzaminacyjnych

(sprawdzian i egzamin gimnazjalny)

Występujące trudności	Sposób dostosowania warunków egzaminacyjnych
Problemy z czytaniem i rozumieniem tekstu, problemy emocjonalne i trudności z koncentracją uwagi	możliwość pisania sprawdzianu w oddzielnej sali, w której członek komisji egzaminacyjnej na początku jeden raz głośno odczyta instrukcję, tekst wstępny oraz treść zadań, a uczniowie będą mogli równocześnie śledzić wzrokiem tekst zapisany w arkuszu;
Wolne tempo czytania i pisania	wydłużenie czasu pisania o 50% (czas przeznaczony na jednorazowe głośne odczytanie instrukcji, tekstu wstępnego oraz poleceń nie będzie wliczany do czasu rozwiązywania zadań);
Niski poziom graficzny pisma	pisanie samodzielnie formułowanych odpowiedzi do zadań drukowanymi literami, co zwiększa czytelność pisma;
Problemy z koncentracją uwagi i spostrzeganiem,	możliwość pracy z arkuszem pisanym bezszeryfową czcionką 14 pkt;
Problemy ze stosowaniem zasad ortografii i interpunkcji, z prawidłowością graficzną obliczeń i orientacją przestrzenną	możliwość specjalnego kodowania karty odpowiedzi, aby zadania, w których uczeń samodzielnie formułuje wypowiedź, mogły być sprawdzane za pomocą kryteriów dostosowanych do dysfunkcji uczniów;
Problemy z koncentracją uwagi i orientacją przestrzenną oraz zaburzenia percepcji wzrokowej	możliwość zaznaczania przez uczniów odpowiedzi do zadań zamkniętych bezpośrednio na arkuszach; po zakończeniu sprawdzianu członkowie komisji egzaminacyjnej przeniosą na karty odpowiedzi odpowiednie zaznaczenia uczniów (dotyczy tylko głębokiej dysleksji).

PRAWA

uczniów z dysleksją rozwojową

- wczesne rozpoznanie (diagnoza)
- wczesna, fachowa interwencja:
 - 1/ ukierunkowanie edukacji

(ze względu na style uczenia się, dobór metod nauczania),
 - 2/ terapia
 - dostosowania wymagań edukacyjnych
 - wyrównania szans na egzaminach
 - uczeń i jego rodzice lub prawni opiekunowie powinni sami zdecydować, czy zechcą skorzystać z podanych powyżej praw

PRAWA

uczniów z dysleksją rozwojową

to nie PRZYWILEJE i
ZWOLNIENIE od pracy !!!

Warunki korzystania z praw mają uczniowie posiadający:

- opinie publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych lub poradni specjalistycznych
- opinie powinny zawierać stwierdzenie występowania specyficznych trudności w czytaniu i pisaniu (dysleksji rozwojowej),
- opinie powinny być przekazane szkole i następnie do okręgowej komisji egzaminacyjnej nie później niż do końca września roku szkolnego, w którym odbywa się egzamin zewnętrzny,
- opinie powinny być aktualne tzn. wydane po ukończeniu przez danego ucznia:
 - II klasy szkoły podstawowej - dla uczniów przystępujących do **sprawdzianu** po klasie VI,
 - V klasy szkoły podstawowej - dla uczniów przystępujących do **egzaminu gimnazjalnego** po klasie III gimnazjum.

Podsumowanie

Uprawnienia uczniów z dysleksją rozwojową do odbywania sprawdzianów, egzaminów gimnazjalnych i matury (w systemie oceniańa zewnętrzzkolnego) w szczególnych warunkach, zacznie obowiązywać od 2002 roku. Będzie to miało następujące znaczenie dla oceniańa wewątrzzkolnego, a także dla całego systemu oceniańa:

- 1/ spowoduje formułowanie w opinii psychologicznej-pedagogicznej **rozpoznania (diagnozy) dysleksji rozwojowej**, a nie tylko opisu dysfunkcji;
- 2/ pozwoli na **stosunkowo wczesne rozpoznawanie dysleksji** ze względu na uświadomienie możliwości diagnozowania dysleksji **po ukończeniu klasy II szkoły podstawowej** czyli w 9 r.ż (wcześniej - na wskazanie symptomów "ryzyka dysleksji"); opinia wydana w tym okresie jest aktualna do końca szkoły podstawowej, do klasy VI;
- 2/ wymusi konieczność sformułowania tej diagnozy **najpóźniej do końca klasy V** (do końca września klasy VI opinia musi być przekazana szkole, a później komisji);
- 3/ wskaże na **optymalne warunki** dla zdawania egzaminów przez uczniów dyslektycznych i ich oceniańa w ciągu roku szkolnego (szczegółowo określono te warunki).

Pozwoli to na określenie **praw uczniów dyslektycznych w szkole jako uczniów ze Specjalnymi Potrzebami Edukacyjnymi** i spowoduje ich przestrzeganie.